

वार्षिक प्रतिवेदन

आर्थिक वर्ष २०७८/७९

प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय
स्वास्थ्य निर्देशनालय

आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र, मनाङ

गण्डकी प्रदेश, पोखरा

वार्षिक प्रतिवेदन

आर्थिक वर्ष २०७८/७९

फोन नं: ०६६-४४०१८१

इमेल: daomanang@gmail.com

वेबसाइट: <https://dahcmanang.gandaki.gov.np/>

प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय
स्वास्थ्य निर्देशनालय
आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र, मनाङ
गण्डकी प्रदेश, पोखरा

आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्रको आ.व.२०७८/७९ को वार्षिक प्रतिवेदन

प्रकाशक

आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र, मनांग

सम्पादन मण्डल:

डा. शंकर गौतम- संयोजक

श्री राम पुजन ठाकुर- सदस्य

श्री पहल सिंह थापा- सदस्य

श्री रिंकु कुमारी- सदस्य

सर्वाधिकार:

आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र, मनांग

आवरण तस्विर:

मनांग जिल्लामा अवस्थित संसारको सवैभन्दा अग्लो स्थानमा रहेको तिलिचो ताल

तस्विर सौजन्य

<https://www.magicexpeditiontours.com/tilicho-lake-trek>

प्रकाशन मिति:

२०७९ भाद्र १५ गते

मुद्रण प्रति: १०० प्रति

विषय सूची

खण्ड १: परिचय

१.१. मनाङ जिल्लाको परिचय	1
१.२. कार्यालयको परिचय	1
१.३. कार्यालयका उद्देश्यहरु	1
१.४. कार्यालयका जिम्मेवारीहरु	2
१.५ मनाङ जिल्लामा रहेका सरकारी आयुर्वेद संस्थाहरु	3

खण्ड २: कार्यालय विवरण

२.१. कार्यालयको संगठन संरचना	4
२.२ कार्यालयको भौतिक पूर्वाधार	4
२.३. भौतिक पूर्वाधारको अवस्था	5
२.४. मानव संसाधन	6
२.५. कार्यालयमा कर्मचारी दरबन्दी तथा पदपूर्तिको विवरण	7
२.६. कार्यालयका शाखाहरुको जिम्मेवारी	7
२.७. कार्यालयका कर्मचारीको विवरण	8
२.८. औषधालयमा कार्यरत कर्मचारीको विवरण	9
२.९. नागरिक आरोग्य सेवा केन्द्रमा कार्यरत कर्मचारी विवरण	9
२.१०. आ.व. २०७८/०७९ को विरामी तथ्यांक	10

खण्ड ३: वार्षिक कार्यक्रम र बजेटको लक्ष/प्रगति विवरण

३.१. कार्यालयलाई प्रदेशबाट प्राप्त वार्षिक कार्यक्रम र बजेट अन्तर्गत सम्पादन गरेको कार्यक्रमको आ.वि.	11
३.२. कार्यालयलाई संघीय सशर्त अनुदान अन्तर्गत प्राप्त वार्षिक कार्यक्रम र बजेट अन्तर्गत सम्पादन गरेको कार्यक्रमको आ.वि.	15

खण्ड ४: वार्षिक लक्ष्य अनुसार सम्पादन हुन नसकेका कार्यक्रमहरू

४.१. कार्यालयलाई प्रदेशबाट प्राप्त सम्पादन हुन नसकेका कार्यक्रमहरूको विवरण	18
४.२. कार्यालयलाई संघीय सरकारबाट प्राप्त सम्पादन हुन नसकेका कार्यक्रमहरूको विवरण	18

खण्ड ५: विविध

५.१. कार्यक्रमका प्रमुख उपलब्धीहरू	19
५.२. कार्यक्रम कार्यान्वयनमा आइपरेका समस्या, समस्या समाधानका लागि गरिएका उपाय तथा जिम्मेबार तह	19
५.३. अन्य सम्पादित कार्यक्रमहरू (वार्षिक स्वीकृत कार्यक्रम र बजेट बाहेक)	20
५.४. सिकिएका पाठहरू	21
५.५. भावी कार्ययोजना	21
५.६. निष्कर्ष र सुझावहरू	22

खण्ड १: परिचय

कार्यालयको नाम: आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र, मनाङ, गण्डकी प्रदेश ।

१.१ मनाङ जिल्लाको परिचय :

मनाङ नेपालको गण्डकी प्रदेशमा अवस्थित हिमालपारीको सुन्दर जिल्ला हो। नेपाल सरकारको मापदण्ड अनुसार अति दुर्गम जिल्ला अर्थात् "क" वर्गको जिल्लाको रूपमा मनाङ पर्दछ । कुल क्षेत्रफल २,२४६ वर्ग कि.मी. ओगटेको यस जिल्लाको सिमाना पूर्वमा गोरखा र लमजुङ, पश्चिममा मुस्ताङ र म्याग्दी, दक्षिणमा कास्की र लमजुङ तथा उत्तरमा चीनको स्वशासित क्षेत्र तिब्बत पर्दछ । जिल्लाको भौगोलिक सुन्दरताको वयान गर्दा अति नै लोभ लाग्दा दृश्यहरू, अग्ला भिराला पहाडहरू र उच्च हिमश्रृंखलाहरू जस्ता विशेषताहरू भएको यस जिल्लामा पूर्वमा मनास्लु, पश्चिममा दामोदर, दक्षिणमा अन्नपूर्ण र लमजुङ हिमाल पर्दछन् भने उत्तरमा तिब्बतको पेरी र चीन हिमाल पर्दछन्। मनाङ जिल्ला थुप्रै स्वदेशी तथा विदेशी पर्यटक/पदयात्रीको गन्तव्य मार्ग, बहुमुल्य जडिबुटी, वन सम्पदा, अपार जलस्रोतको धनी, विश्वको सबभन्दा अग्लो स्थानमा रहेको तिलिचो ताल तथा कुण्डहरूको बेजोड संगम भएको जिल्ला हो ।

१.२. कार्यालयको परिचय:

वि.सं २०२९ सालमा बगरछाप आयुर्वेद औषधालयको रूपमा साविकको धारापानी गाविस अन्तर्गत बगरछापमा आयुर्वेद औषधालयको रूपमा स्थापना भएको थियो । तत्पश्चात जिल्लाको सदरमुकाममा जिल्ला आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्रको नामबाट सेवा संचालन गर्ने निर्णय भए बमोजिम साविकको स्थानमा औषधालय राखी यस केन्द्र चामे, मनाङ स्थानान्तरण भएको थियो । तत्पश्चात यस कार्यालयबाट निरन्तर आयुर्वेद सेवा प्रवाह हुँदै आइरहेको छ । हाल आएर प्रदेश सरकारको स्थापना पश्चात गण्डकी प्रदेश सरकारको २०७७ वैशाख २३ को निर्णय बमोजिम यसको नामकरण आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र, मनाङ भनेर गरिएको छ ।

१.३. कार्यालयका उद्देश्यहरू:

- आयुर्वेदमा वर्णित उद्देश्यहरू स्वस्थ व्यक्तिको स्वास्थ्यको रक्षा र रोगीको रोगको उपचारमा आधारित रहेर दैनिक औषधालयमा आउने सेवाग्राहीहरूलाई स्वास्थ्य जांच, रोग निदान, उपचार, परामर्श,

निःशुल्क आयुर्वेद औषधि वितरण एवं आयुर्वेद तथा स्वस्थ जीवनशैली सम्बन्धी परामर्श र जनचेतना अभिवृद्धि गर्नु ।

- नेपाल तथा प्रदेश सरकारद्वारा निर्देशित आयुर्वेद स्वास्थ्य सेवा सम्बन्धी निम्नानुसारका कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने ।
 - विद्यालय आयुर्वेद तथा योग शिक्षा,
 - जेष्ठ नागरिक स्वास्थ्य प्रवर्द्धन,
 - स्तनपायी आमालाइ मातृशिशु सुरक्षार्थ दुग्धवर्द्धक तथा अन्य औषधी वितरण
 - निःशुल्क आयुर्वेद तथा वैकल्पिक चिकित्सा शिविर,
 - स्वस्थ जीवन,
 - आयुर्वेद स्वास्थ्यकर्मीहरुलाई आयुर्वेद सेवा सम्बन्धी क्षमता अभिवृद्धि तालिम,
 - आयुर्वेद सेवा सम्बन्धी वार्षिक समिक्षा गोष्ठी,
 - स्वास्थ्य प्रवर्द्धनका लागि जीवनशैली परिवर्तन तथा योग,
 - परम्परागत स्वास्थ्यकर्मीहरुलाई स्थानीय जडिवुटीहरुको पहिचान, संरक्षण र उपयोगिता सम्बन्धी अभिमुखिकरण,
 - जेष्ठ नागरिक स्वास्थ्य प्रवर्द्धन, आदि ।
- आयुर्वेदिय स्वस्थ जीवनशैली, आहार विहार र योगको माध्यमबाट "म स्वस्थ मेरो देश स्वस्थ", "मेरो स्वास्थ्य मेरो जिम्मेवारी" एवं "निरोगी नेपाल तथा स्वस्थ प्रदेश, निरोगी प्रदेशवासी" को अभियानमा टेवा पुर्‍याउने ।

१.४. कार्यालयका जिम्मेवारीहरु:

प्रमुख जिम्मेवारीका रुपमा केन्द्रमा आएका सेवाग्राहिप्रति उत्तरदायी भइ सेवा प्रदान गर्ने, स्थलगत रुपमा लक्षित वर्ग / नागरिकहरुलाई सेवा प्रदान गर्ने तथा प्राप्त बजेटको सदुपयोग गरी तोकिएका कार्यक्रमहरु समयमै सम्पन्न गर्ने, कार्यालय सुव्यवस्थित रुपमा संचालन गर्ने । त्यसको लागि निम्नानुसार कार्य गर्ने

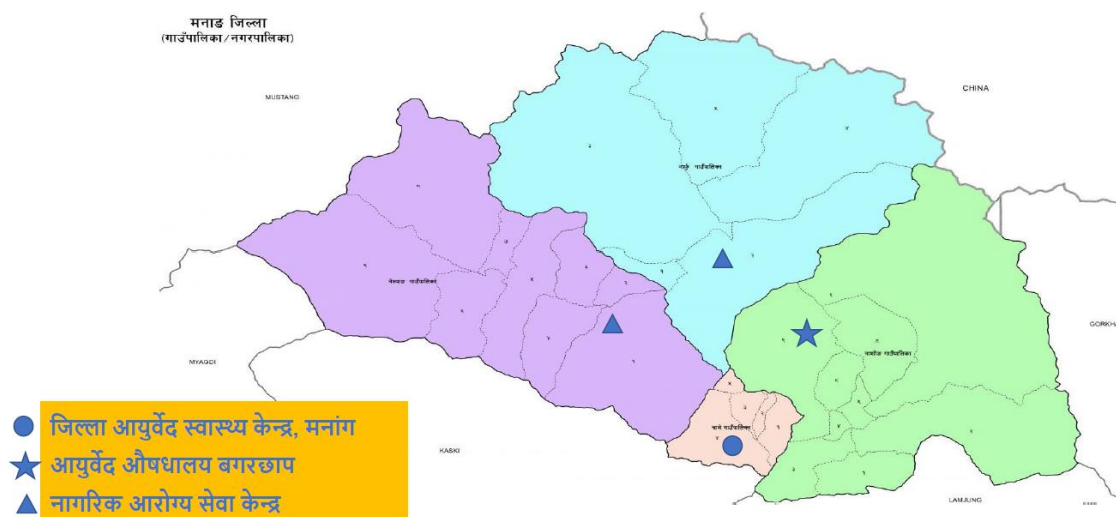
- केन्द्रमा आउने सेवाग्राहीहरुलाई आयुर्वेदका विशिष्ट चिकित्सा पद्धतिहरु उपशय, निदान परिवर्तनम, पुर्वकर्म, पडविध उपक्रम, शल्यकर्म, अग्निकर्म, मर्म चिकित्सा आदिद्वारा सेवा प्रदान गर्नु

- कार्यालयका उद्देश्यहरु पूर्ति गर्न निर्देशित कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने र संचालित कार्यक्रमहरुको प्रतिवेदन स्वास्थ्य निर्देशनालय र आयुर्वेद तथा वैकल्पिक चिकित्सा विभागमा पठाउने
- मनाङ जिल्लामा संचालित आयुर्वेद तथा वैकल्पिक चिकित्सा सेवा सञ्चालन गर्ने सरकारी तथा निजी स्वास्थ्य संस्थाबाट प्रदान गरिने सेवाको अनुगमन, निरिक्षण, आवश्यक मार्गदर्शन दिने ।
- कार्यालयमा सुशासन कायम गरि सुव्यवस्थित रुपमा दैनिक प्रशासनिक कार्यहरु गर्ने
- माथिल्लो निकायहरुको निर्देशानुसार अन्य कार्यहरु गर्ने गराउने

१.५ मनाङ जिल्लामा रहेका सरकारी आयुर्वेद संस्थाहरु :

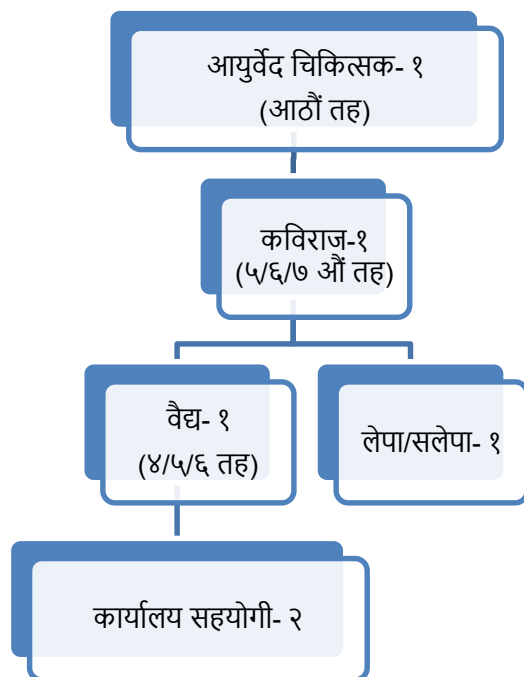
- आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र, चामे, मनाङ
- वगरछाप आयुर्वेद औषधालय, दानाक्यु, नासों गापा. मनाङ
- नागरिक आरोग्य केन्द्र, पिसाङ, मनांग निस्यांग गापा, मनांग
- नागरिक आरोग्य केन्द्र, च्याखु, नार्पाभूमि गापा, मनांग

आयुर्वेद स्वास्थ्य संस्थाको नक्सा (Coverage Area)

खण्ड २: कार्यालय विवरण

२.१. कार्यालयको संगठन संरचना:

२.२ कार्यालयको भौतिक पूर्वाधार:

क्र. स	कार्यालयको नाम	स्थापना मिति	जग्गाको क्षेत्रफल	भवनको विवरण (कच्ची/पक्की, आफ्नै/भाडाको)	कम्पाउन्ड वाल्ड (छ, छैन)	स्टाफ क्वार्टर (छ, छैन/ प्रयाप्त, अप्रयाप्त)	खानेपानी को व्यवस्था (छ/ छैन)	सवारी साधन (छ, छैन/ प्रयाप्त, अप्रयाप्त)	कैफिय त
१	आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र, मनांग	२०५७	१ रोपनी	पक्की आफ्नै भवन	छ	अपर्याप्त	छ	मोटरवाइक १ थान अपर्याप्त	

२.३. भौतिक पूर्वाधारको अवस्था:

विवरण	संख्या
आफ्नै जग्गा भएका स्वास्थ्य संस्था	२
स्वास्थ्य संस्थाको आफ्नै भवन भएका स्वास्थ्य संस्था	२
निर्धारित मापदण्ड अनुसारका भवन भएका स्वास्थ्य संस्था	०
सेवाग्राही र सेवा प्रदायकको लागि छुट्टै शौचालय भएका स्वास्थ्य संस्था	१
सुरक्षित खानेपानीको नियमित उपलब्धता भएका स्वास्थ्य संस्था	०
टेलिफोनको उपलब्धता भएका स्वास्थ्य संस्था	२
बिद्धुतको उपलब्धता भएका स्वास्थ्य संस्था	२
सोलार ब्याकअप जडान भएका स्वास्थ्य संस्था	१
कम्प्युटर वा ल्यापटप भएका स्वास्थ्य संस्था	२
इण्टरनेट सुविधा भएका स्वास्थ्य संस्था	२
एम्बुलेन्स सेवाको उपलब्धता भएका स्वास्थ्य संस्था	०
कर्मचारी आवास भएका स्वास्थ्य संस्था	०
मोटरबाटो पुगेका स्वास्थ्य संस्था	१
स्ट्रेचर उपलब्ध भएका स्वास्थ्य संस्था	१

२.४. मानव संसाधन

पद	स्वीकृत दरवन्दी संख्या	पदपूर्ति	कार्यरत			अध्ययन बिदामा रहेको
			स्थायी	करार- दरवन्दी	करार- अन्य	
आयुर्वेद चिकित्सक	1	1	1			
कविराज	1	1	1			
ल्याब टेक्निसियन		1			1	
वैद्य	2	1	1			
लेखा	1	0	0			
कार्यालय सहयोगी	2	2	2	2		
नागरिक आरोग्य सेवा केन्द्रमा कार्यरत रहेका जनशक्ति		2			2	
वैद्य		2			2	
कार्यालय सहयोगी						
आयुर्वेद औषधालयको जनशक्ति						
कविराज	1	1	1			
वैद्य	1	1	1			
कार्यालय सहयोगी	2	2	2			

२.५. कार्यालयमा कर्मचारी दरबन्दी तथा पदपूर्तिको विवरण:

क्र. सं.	पद	श्रेणी/ तह	दरबन्दी	सेवा	समूह	पदपूर्ति		कैफियत
						स्थायी	करार सेवा	
१	आयुर्वेद चिकित्सक	८	१	स्वास्थ्य	आयुर्वेद	१	०	
२	कविराज	५/६/७	१	स्वास्थ्य	आयुर्वेद	१	०	
३	लेपा/सलेपा	४/५/६	१	स्वास्थ्य	आयुर्वेद	०	०	
४	वैद्य	४/५/६	२	प्रशासन	लेखा	१	०	
५	कार्यालय सहयोगी	विहिन	२	प्रशासन	सा. प्रशासन	०	२	
	जम्मा		७			३	२	

२.६. कार्यालयका शाखाहरुको जिम्मेवारी:

- ओ.पि.डि. शाखा: बिरामीहरुको स्वास्थ्य परीक्षण गर्ने तथा उचित परामर्श प्रदान गर्ने ।
- क्रियाकर्म कक्ष: पुर्वकर्म, क्षारसूत्र लगायत क्रिया/ कर्महरु सम्बन्धि कार्य गर्ने ।
- औषधि वितरण शाखा: स्वास्थ्य परीक्षण गरी आएका बिरामीहरुलाई औषधि बितरण गर्ने ।
- स्टोर शाखा: कार्यालयमा प्राप्त जिन्सि सामानहरुको दाखिला,निकासी तथा अन्य स्टोर सम्बन्धि कार्य गर्ने ।
- ल्याब शाखा: बिरामीको स्याम्पलहरुको ल्याब परीक्षण तथा रिपोर्ट तयार गर्ने ।
- लेखा एवं प्रशासन शाखा: कार्यालयको लेखा तथा प्रशासन सम्बन्धि कार्य गर्ने ।

२.७. कार्यालयका कर्मचारीको विवरण:

क्र.सं.	पद	नाम	श्रेणी/तह	दरबन्दी	सेवा	समूह	पदपूर्ति		कैफियत
							स्थायी	करार सेवा	
१.	आयुर्वेद चिकित्सक	डा. शंकर गौतम	८	१	स्वास्थ्य	आयुर्वेद	१	०	
२.	कविराज निरीक्षक	श्री राम पूजन ठाकुर	६	१	स्वास्थ्य	आयुर्वेद	१	०	
३.	लेपा/सलेपा	-	-	१	प्रशासन	लेखा	०	०	
४.	वैद्य	श्री रिंकु कुमारी	४	१	स्वास्थ्य	आयुर्वेद	१	०	
५.	वैद्य	-	-	१	स्वास्थ्य	आयुर्वेद	०	०	
६.	ल्याब टेक्निसियन	श्री प्रकाश सिंह रोकाहा	५	०	स्वास्थ्य	ल्याब	०	१	
७.	कार्यालय सहयोगी	श्री सूर्यमान गुरुङ	-	१	प्रशासन	सा. प्रशासन	०	१	
८.	कार्यालय सहयोगी	श्री अमृता गुरुङ	-	१	प्रशासन	सा. प्रशासन	०	१	
९.	अभ्यंगकर्ता	-	-	०	स्वास्थ्य	आयुर्वेद	०	०	
१०.	अभ्यंगकर्ता	-	-	०	स्वास्थ्य	आयुर्वेद	०	०	
	जम्मा			७			३	३	

२.८. औषधालयमा कार्यरत कर्मचारीको विवरण

क्र.सं.	पद	नाम	श्रेणी/तह	दरबन्दी	सेवा	समूह	पदपूर्ति		कैफियत
							स्थायी	करार सेवा	
१.	कविराज	-	५/६/७/	१	स्वास्थ्य	आयुर्वेद	०	०	
२.	वैद्य निरीक्षक	श्री ज्ञानेन्द्र प्रसाद पौडेल	६	१	स्वास्थ्य	आयुर्वेद	१	०	
३.	कार्यालय सहयोगी	श्री प्रेम बहादुर घर्ति	विहिन	१	प्रशासन	सा. प्रशासन	१	०	
४.	कार्यालय सहयोगी	श्री गोपाल गुरुङ	विहिन	१	प्रशासन	सा. प्रशासन	१	०	

२.९. नागरिक आरोग्य सेवा केन्द्रमा कार्यरत कर्मचारी विवरण

क्र.सं.	कर्मचारीको नाम थर	पद	कार्यालय	कार्यालयको ठेगाना	कैफियत
१	श्री संजय मण्डल	वैद्य	नागरिक आरोग्य सेवा केन्द्र	पिसाङ-१, मनाङ निस्याङ गापा, मनाङ	
२.	श्री निमा इटेन गुरुङ	का.स.	नागरिक आरोग्य सेवा केन्द्र	पिसाङ-१, मनाङ निस्याङ गापा, मनाङ	
३.	श्री नविन सिंह कोट्टारि	वैद्य	नागरिक आरोग्य सेवा केन्द्र	च्याखु-३, नार्पाभूमि गापा	
४.	श्री पासाङ फुन्चो लामा	का.स.	नागरिक आरोग्य सेवा केन्द्र	च्याखु-३, नार्पाभूमि गापा	

२.१०. आ.व. २०७८/०७९ को विरामी तथ्यांक

क्र सं	सेवाग्राही	आ स्वा केन्द्र	वगरछाप आ औ	जम्मा
१.	OPD बिरामी	1534	1436	2970
२	नागरिक आरोग्य सेवा केन्द्रर कार्यक्रम	474		
३	स्तनपायी आमा सेवा कार्यक्रम	63		
४	जेष्ठ नागरिक स्वास्थ्य प्रवर्धन कार्यक्रम	207		
५	पंचकर्म कार्यक्रम	96		
६	निशुल्क स्वास्थ्य शिविर	152		
७	स्वास्थ्य प्रवर्धनका लागी जीवनशैली परिवर्तन तथा योग	86		
८	स्वस्थ जीवन कार्यक्रम	145		
९	उपचारात्मक योग	105		
१०	रोग प्रतिरोधात्मक क्षमता वृद्धि गर्ने (रसायन औषधी) वितरण	285		
११	मर्म चिकित्सा	-		
१२	कोभिड (Medicine and Yoga)	7		
१३	जेष्ठ नागरिक आरोग्य सेवा कार्यक्रम	86		
१४	प्रयोगशाला परिक्षण	352		

खण्ड ३

वार्षिक कार्यक्रम र बजेटको लक्ष/प्रगति विवरण

३.१. कार्यालयलाई प्रदेशबाट प्राप्त वार्षिक कार्यक्रम र बजेट अन्तर्गत सम्पादन गरेको कार्यक्रमको आ.वि.

क. बजेट उपशिर्षक नं.: आयुर्वेद केन्द्रहरु [३५५०८००१४]

क्र सं	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	खर्च/वित्तीय सङ्केत नं	इकाई	वार्षिक लक्ष्य			हालसम्मको भौतिक प्रगति			हालसम्मको खर्च		कैफियत
				परिमाण	भार	बजेट	परिमाण	भारित	प्रतिशत	रकमरु हजारमा	प्रतिशत	
१	२	३	४	५	६	७	११	१२	१३	१४	१५	१६
1	11.1.3.2 कार्यालय भवनको मर्मत तथा संभार	३११६१	पटक	1	4.93	500000	१	4.93	100	496700.0	९९.३४	
2	11.3.7.11 कार्यालयका लागि आवश्यक मेसिनरी औजार खरिद	३११२२	पटक	1	4.93	500000	१	4.93	100	499799.0	९९.९६	
3	11.6.3.3- कार्यालयको वेवसाइट (Website) निर्माण एवं भइरहेको Website को Update, Upgrade, Customize, Online Portal आदी निर्माण गरी सबै सूचना सहज रुपमा पाउने र दैनिक Update गर्न सहज तरिकाको प्रभावकारी वेवसाइट (Website) बनाउन दैनिक रुपमा Update गर्ने ।	३११३४	पटक	1	1.48	150000	१	1.48	100	150000.0	१००.००	

4	11.6.13.7 कार्यालयको फर्निचर एवं फर्निचर (कार्यालयको लागि फर्निचर फिक्चर्स)	३११२ ३	पट क	1	4.9 3	50000 0	१	4.9 3	100	49740 5.0	९९.४ ८	
कुल जम्मा खर्च				४	१६	१६५०० ००	४	१६	100	१६४३९ ०४	९९.६	

ख. बजेट उपशिर्षक नं.: आयुर्वेद केन्द्रहरु [३५५०८००१३]

क्र स	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	खर्च/व ितीय सङ्केत नं	इका ई	वार्षिक लक्ष्य			हालसम्मको भौतिक प्रगति			हालसम्मको खर्च		कैफि यत
				परि मा ण	भा र	बजेट	परि मा ण	भारि त	प्रति शत	रकम रू हजार मा	प्रति शत	
१	२	३	४	५	६	७	११	१२	१३	१४	१५	१६
1	1.1.1.5 कार्यालय सहयोगी (स्थायी कर्मचारी)	21111	पटक	1	4.4 7	४५३० ००	१	4.47	100	31197 1.0	६९	
2	1.1.1.10-सहायकस्तर पाँचौ	21111		1	4.6 1	4670 00	१	4.61	100	0.0	०	
3	1.1.1.20-अधिकृतस्तर सातौ	21111		1	6.5 4	6630 00	१	6.54	100	37700 .0	६	
4	1.1.1.6-सहायकस्तर चौथो	21111		1	4.7 2	4790 00	१	4.72	100	43847 8.0	९२	
5	1.1.1.7-अधिकृतस्तर आठौ	21111		1	6.8 8	6980 00	१	6.88	100	69800 0.0	१००	
6	1.1.1.7-अधिकृतस्तर छैटौ	21111		2	12. 44	1261 000	१	6.22	50	70775 5.0	५६	
7	1.2.1.1- स्थानिया भत्ता	21131		7	8.6 8	8800 00	३	3.72	42.9	39657 3.0	४५	
8	1.2.2.1-कर्मचारी महँगी भत्ता	21132		7	1.6 6	1680 00	३	0.71	42.9	79467 .0	४७	
9	1.2.4.1-विभिन्न समिति/मुल्यांकन समिति/खरिद समिति/कार्यदल बैठक आदिको बैठक भत्ता	21134		10	0.4 9	5000 0	८	0.39	80	42500 .0	८५	

10	1.2.8.2-प्रसुति स्याहार/अतिरिक्त समय/पालो पहरा/जोखिम भत्ता	21139		5	1.3 5	1370 00	५	1.35	100	94492 .0	६९	
11	1.3.1.3-निजामती कर्मचारीहरुको पोशाक खर्च	21121		6	1.0 4	1050 00	६	1.04	100	10500 0.0	१००	
12	1.6.4.1-कर्मचारी योगदानमा आधारित बिमा कोष खर्च	21213		2	0.4 7	4800 0	१	0.24	50	13200 .0	२८	
13	2.1.1.1-धाराको महशुल, विद्युत महशुल, मिनिरल वाटर	22111		30	1.0 7	1080 00	३०	1.07	100	56400 .0	५२	
14	2.1.6.2-टेलिफोन महशुल	22112		8	0.9 5	9600 0	८	0.95	100	75070 .0	७८	
15	2.2.2.2-पेट्रोल-दुई पाङ्गे	22212		120	1.1 8	1200 00	१२०	1.18	100	11980 0.0	१००	
16	2.2.3.1- ग्याँस/ब्याट्रि/सोलार/जे नेरेटर/हिटर/ आदिको लागि इन्धन	22314		10	1.1 8	1200 00	१०	1.18	100	12000 0.0	१००	
17	2.3.1.3-दुई पाङ्गे सवारी साधन मर्मत खर्च	22213		10	0.4 9	5000 0	१०	0.49	100	49990 .0	१००	
18	2.9.2.2-सवारी साधनको विमा नविकरण	22214		1	0.2 5	2500 0	१	0.25	100	25000 .0	१००	
19	2.3.2.1- कम्प्युटर/ल्यापटप मर्मत खर्च	22221		1	0.9 9	1000 00	१	0.99	100	99813 .0	१००	
20	2.3.14.1- फर्निचर/फिक्चर्स/शौचा लय/बगैचा/ परिसर आदिको सञ्चालन तथा मर्मत संभार	22291		1	0.7 4	7500 0	१	0.74	100	75000 .0	१००	
21	2.4.1.2-कार्यालय मसलन्द सामान खर्च	22311		1	2.9 6	3000 00	१	2.96	100	29994 8.0	१००	
22	2.4.14.1-विज्ञापन पत्रपत्रिका पुस्तिका छपाइ तथा सूचना प्रकाशन खर्च	22315		1	0.7 4	7500 0	१	0.74	100	75000 .0	१००	
23	2.5.8.11-कार्यालय सहयोगी	22413		1	3.5 5	3600 00	१	3.55	100	29670 6.0	८२	
24	2.7.22.24-ज्येष्ठ नागरिक आरोग्य सेवा कार्यक्रम	22522		1	1.4 8	1500 00	१	1.48	100	14014 0.0	९३	

25	2.7.22.28-प्रयोगशाला संचालनका लागि आवश्यक पर्ने उपकरण रिजिष्टर र किट खरिद	22522		1	0.9 9	1000 00	₹	0.99	100	98999 .0	₹	
26	2.7.22.35-आर्युवेद क्षारसुत्र सेवा कार्यक्रम संचालनका लागि आवश्यक सामग्री खरिद	22522		1	1.4 8	1500 00	₹	1.48	100	15000 0.0	₹	
27	2.7.22.73-पंचकर्म सेवा संचालन तथा बिस्तारको लागि आवश्यक आधुनिक बाष्प स्वेदन यन्त्र खरिद	22522		1	3.4 5	3500 00	₹	0.00	0	0.0	₹	
28	2.7.22.18-स्थानिय तहको सहकार्यमा परम्परागत स्वास्थ्यकर्मीहरुलाई स्थानिय जडीबुटीहरुको पहिचान संरक्षण प्रयोगका लागि अभिमुखीकरण कार्यक्रम पुस्ता हस्तान्तरण	22522		1	0.9 9	1000 00	₹	0.99	100	89840 .0	₹	
29	2.7.22.54-स्वास्थ्य प्रवर्दनका लागि जीवनशैली परिवर्तन कार्यक्रम तथा योग	22522		1	2.9 6	3000 00	₹	2.96	100	24211 0.0	₹	
30	2.8.1.3-अनुगमन मुल्यांकन तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन भ्रमण खर्च	22611		1	2.9 8	3020 00	₹	2.98	100	30006 6.0	₹	
31	2.8.2.5-सरुवा भ्रमण खर्च	22612		1	0.4 9	5000 0	₹	0.49	100	50000 .0	₹	
32	2.9.9.1-चियापान/अतिथि सत्कार एवम् अन्य विविध खर्च	22711		1	1.4 8	1500 00	₹	1.48	100	14926 9.0	₹	
कुल जम्मा खर्च				४७	८४	८४९ ००००	२२ ४	६८	477	५४३८ २८७	६४. १	

३.२. कार्यालयलाई संधि सशर्त अनुदान अन्तर्गत प्राप्त वार्षिक कार्यक्रम र बजेट अन्तर्गत सम्पादन गरेको कार्यक्रमको आ.वि.

१. बजेट उपशिर्षक नं.: आयुर्वेद सेवा कार्यक्रम (संघ सशर्त अनुदान) [३५५९११३०३]

क्र स	कार्यक्रम/क्रिय ाकलाप	खर्च/ वित्तीय सङ्केत नं	इक ाई	वार्षिक लक्ष्य			हालसम्मको भौतिक प्रगति			हालसम्मको खर्च		कैफि यत
				परि माण	भा र	बजेट	परि माण	भा र ित	प्रति शत	रकम रू हजारमा	प्रति शत	
१	२	३	४	५	६	७	११	१२	१३	१४	१५	१६
1	2.7.22.170- औषधी खरिद	२२५२ २		1	20. 57	८००,०००. ००	१	20. 57	100	८००,०००. ००	१००	
2	2.7.22.240- आयुर्वेद सेवा कार्यक्रम सम्बन्धी क्षमता अभिवृद्धि तालिम	२२५२ २		1	2.5 7	१००,०००. ००	१	2.5 7	100	१००,०००. ००	१००	
3	2.7.22.180- जेष्ठ नागरिकको लागि स्वास्थ्य प्रवर्द्धन सेवा कार्यक्रम(व्यवस् थापन खर्च)	२२५२ २		1	0.6 4	२५,०००.० ०	१	0.6 4	100	२५,०००.० ०	१००	
4	2.7.22.181- स्थानीय जनप्रतिनिधी समेतको सहभागितामा आयुर्वेद सेवा कार्यक्रम सम्बन्धी समन्वयात्मक समिक्षा गोष्पि	२२५२ २		1	3.2 1	१२५,०००. ००	१	3.2 1	100	१२५,०००. ००	१००	
5	2.7.22.182- नागरिक आरोग्य कार्यक्रम(नागरि क आरोग्य सेवा केन्द्र स्थापना र जिल्ला नागरिक आरोग्य समित गठन	२२५२ २		1	33. 16	१,२९०,०० ०.००	१	33. 16	100	१,२८२,५२ ५.००	९९	

6	2.7.22.189- मेडिकल सामग्री, उपकरण तथा मेसिनरी औजार खरिद	२२५२ २		1	1.2 9	५०,०००.० ०	१	1.2 9	100	५०,०००.० ०	१००	
7	2.7.22.198- विद्यालय आयुर्वेद तथा योग शिक्षा कार्यक्रम	२२५२ २		1	2.0 6	८०,०००.० ०	१	2.0 6	100	८०,०००.० ०	१००	
8	2.7.22.199- निःशुल्क आयुर्वेद तथा वैकल्पिक चिकित्सा शिविर	२२५२ २		1	2.5 7	१००,०००. ००	१	2.5 7	100	१००,०००. ००	१००	
9	2.7.22.203- पञ्चकर्म/पूर्वकर् म कार्यक्रम	२२५२ २		1	13. 37	५२०,०००. ००	१	13. 37	100	२०४,०६०. ००	३९	
10	2.7.22.204- स्वस्थ जीवन कार्यक्रम	२२५२ २		1	1.9 3	७५,०००.० ०	१	1.9 3	100	७५,०००.० ०	१००	
11	2.7.22.205- राष्ट्रिय आरोग्य दिवस तथा धन्वन्तरी जयन्ति, राष्ट्रिय योग दिवस, अन्तराष्ट्रि य योग दिवस	२२५२ २		1	1.5 4	६०,०००.० ०	१	1.5 4	100	५५,६९०.० ०	९३	
12	2.7.22.206- जडिबुटीबाट चूर्ण औषधी निर्माण	२२५२ २		1	1.2 9	५०,०००.० ०	१	1.2 9	100	५०,०००.० ०	१००	
13	2.7.22.207- आयुर्वेद संस्थालाई औषधी तथा अन्य सामग्री द्ववानी	२२५२ २		1	1.2 9	५०,०००.० ०	१	1.2 9	100	५०,०००.० ०	१००	
14	2.7.22.208- स्तनपायी आमालाई मातृशिशु सुरक्षार्थ दुग्धवर्द्धक तथा अन्य औषधी वितरण	२२५२ २		1	1.2 9	५०,०००.० ०	१	1.2 9	100	५०,०००.० ०	१००	

	कार्यक्रम(व्यवस्थापन खर्च)											
15	2.7.22.213-प्रयोगशाला संचालन (अन्यसेवा शुल्क समेत)	२२५२२		1	9.51	३७०,०००.००	१	9.51	100	३६९,१००.००	१००	
16	2.7.22.214-आयुर्वेद सम्वन्धी सूचनामूलक समाग्री उत्पादन,प्रकाशन तथा प्रशारण	२२५२२		1	1.93	७५,०००.००	१	1.93	100	७५,०००.००	१००	
17	2.7.22.176-अनुगमन मूल्यांकन,निरिक्षण तथा समन्वय	२२५२२		1	1.80	७०,०००.००	१	1.80	100	७०,०००.००	१००	
कुल जम्मा खर्च				१७	१००	३,८९०,०००.००	१७	१००	100	३,५६१,३७५.००	९१.६	

खण्ड ४:

बार्षिक लक्ष्य अनुसार सम्पादन हुन नसकेका कार्यक्रमहरु

४.१. कार्यालयलाई प्रदेशबाट प्राप्त सम्पादन हुन नसकेका कार्यक्रमहरुको विवरण

क्र स	कार्यक्रम शिर्षक	सम्पादन हुन नसकेका कार्यक्रमहरुको बिबरण	गरिएका प्रयासहरु	सम्पादन हुन नसकेका कारणहरु	कैफिय त
१	२२५२२	पंचकर्म सेवा संचालन तथा विस्तारका लागि आवश्यक आधुनिक वाष्प स्वेदन यन्त्र खरिद	यन्त्र खरिदका लागि सप्लायर्स लाइ जिम्मा दिइएको	सप्लायर्सले यन्त्र उपलब्ध गराउन नसकेको	

४.२. कार्यालयलाई संघीय सरकारबाट प्राप्त सम्पादन हुन नसकेका कार्यक्रमहरुको बिबरण

क्र स	कार्यक्रम शिर्षक	सम्पादन हुन नसकेका कार्यक्रमहरुको बिबरण	गरिएका प्रयासहरु	सम्पादन हुन नसकेका कारणहरु	कैफिय त
		सबै कार्यक्रम सम्पन्न भएको			

खण्ड ५:

विविध

५.१ कार्यक्रमका प्रमुख उपलब्धीहरु

- लक्ष्य अनुसार नै कार्यक्रमबाट उपलब्धि प्राप्त भएको ।
- आयुर्वेदतर्फ सर्वसाधारण तथा स्थानियको सहभागिता तथा चासो बढेको ।
- आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्रबाट दिइने सेवा तथा कार्यक्रमबारे जनमानसमा जानकारी भएको ।
- विगतका बर्षहरुमा भन्दा यस बर्ष सेवा ग्राहीको संख्या बढ्दै गएको ।
- ल्याब सेवा सञ्चालन एवं विस्तार भएको ।
- नागरीक आरोग्य सेवा केन्द्रहरुको सेवा वृद्धि भएको ।
- कोभिड संक्रमण रोकथाम र नियन्त्रणमा रोगप्रतिरोधात्मक क्षमता अभिवृद्धि गर्ने आयुर्वेद औषधि र योग अभ्यास प्रभावकारी देखिएको ।

५.२ कार्यक्रम कार्यान्वयनमा आइपरेका समस्या, समस्या समाधानका लागि गरिएका उपाय तथा जिम्मेबार तह

क्र. सं.	क्षेत्र	कार्यक्रम कार्यान्वयनमा आइपरेका समस्याहरु	समस्या समाधानका लागि गरिएका उपाय	जिम्मेबार तह
१.	भौतिक	➤ सेवा विस्तारको लागि भौतिक पूर्वाधारको अभाव ➤ जडिबुटीबाट चूर्ण औषधि निर्माणका लागि पर्याप्त स्थान अभाव	➤ शिक्षा कार्यालयको स्थानान्तरणका लागि पहल	जि.प्र.का. स्वा. तथा ज. मन्त्रालय
२.	आर्थिक	➤ कार्यक्रमका लागि आर्थिक स्रोतको कमी/अपर्याप्तता	➤ पर्याप्त मात्रामा बजेट ब्यवस्था हुनुपर्ने भनि माग गरीएको	स्वा. तथा ज. मन्त्रालय

३.	वृत्ति विकास	➤ स्टाफहरुको लागि नियमित तालिमको व्यवस्थामा कमी	➤ स्टाफहरुको वृत्ति बिकासको लागि तालिमको माग गरीएको ➤ AHMIS, पंचकर्म, मर्म, योग, क्षारसूत्र आदिमा	संघ/प्रदेश सरकार र तालुक निकाय
४.	जनशक्ति	➤ विस्तारीत सेवाको लागि दक्ष जनशक्तिको अभाव	➤ दक्ष जनशक्ति तथा दरवन्दि थपको लागि पहल गरिएको	स्वा. तथा ज. मन्त्रालय
५.	भौतिक	➤ योग हल नभएको ।	➤ माग गरीएको	स्वा. तथा ज. मन्त्रालय
७.	साधन	➤ सवारी साधन अभावका कारण समुदायमा गर्नुपर्ने कार्यक्रम गर्न एवं अत्यावश्यक औषधि ढुवानीमा अत्यन्त कठिनाई	➤ प्रदेश सरकारसंग माग गरीएको	स्वा. तथा ज. मन्त्रालय

५.३. अन्य सम्पादित कार्यक्रमहरु (वार्षिक स्वीकृत कार्यक्रम र बजेट बाहेक)

- स्थानीय पालिकाको समन्वयमा प्रत्येक नागरिकको Healthy Life Assessment अभियान संचालन का लागि प्रक्रिया अगाडी बढाएको
- यस अभियान अन्तर्गत हरेक ३-३ महिनामा चामे गाउँपालिका र मनांग निस्यांग गाउँपालिका अन्तर्गत बस्ने प्रत्येक नागरिकको BMI, Sugar Level, Blood Pressure, Urine Albumin को जाँच, प्रत्येक ६-६ महिनामा Lipid Profile (कोलेस्ट्रॉल र TG) को परिक्षण एवं Assessment tools को सहायताले निजको स्वास्थ्य सूचक मापन गरिने
- स्वास्थ्य सूचक बमोजिम निजलाई आहार विहार आदि सम्बन्धि सल्लाह सुझाव दिने

यसको उपलब्धि- "मेरो स्वास्थ्य मेरो जिम्मेवारी" भन्ने नाराको कार्यन्वयन

- निज व्यक्तिलाई आफ्नो स्वास्थ्य अवस्थाबारेमा थाहा हुने एवं सचेत रही रोग निरोध एवं स्वास्थ्य प्रवर्धनका उपाय पालन गर्ने
- यसले दिर्घकालिन रूपमा स्वस्थ व्यक्ति, स्वस्थ समाज र स्वस्थ देश निर्माण गर्न सहयोग पुग्ने
- Diabetes, HTN, Kidney Disease, Obesity जन्य व्याधि आदिमा लाग्ने सरकारको वर्षेनी अवैको बजेटमा कमि आउने

५.४. सिकिएका पाठहरू

- अत्यावश्यक आयुर्वेद औषधिहरूको सुचि थप गरिनुपर्ने
- समुदायको आवश्यकता एवं देशको मौलिकता अनुरूप कार्यक्रम तय गरिनुपर्ने
- चौमासिक विनियोजन अनुसार नै कार्यक्रम सम्पन्न गर्नुपर्ने
- सामुहिक कार्यभावनाद्वारा कार्यक्रम सम्पन्न गर्न सहजता हुने
- स्थानीय पालिका हरुसंगको सहकार्यमा कार्यक्रम गर्दा प्रभावकारी हुने
- आयुर्वेदका कार्यक्रमहरू लोकप्रिय हुँदै गईरहेको सन्दर्भमा लागू भएका कार्यक्रमको चुस्त कार्यान्वयन/व्यवस्थापन तथा नयाँ-नयाँ कार्यक्रम लागू गर्नुपर्ने
- प्रशासनिक कार्य तथा अन्य निकायसँग समन्वय

५.५. भावी कार्ययोजना

- स्वस्थ मनांग अभियान संचालन गर्ने
- वार्षिक कार्यक्रमको कार्ययोजना तय गरि प्रभावकारी रूपमा संचालन गर्ने,
- भौगोलिक विकटताका कारण सबै संस्थामा आएर सेवा लिन सम्भव नभएको हुँदा कुनै पनि कार्यक्रम गर्दा सबै सेवा प्रदान गर्ने गरि कार्ययोजना बनाउने
- शिक्षाकार्यालयको स्थानान्तरण पश्चात सेवाहरूको विस्तार गरि धेरै भन्दा धेरैलाई सेवा दिने
- संगठित योग कार्यक्रम संचालन गरि स्वस्थ मनांग अभियान सफल बनाउने
- महिला स्वयंसेविकाहरूलाई आयुर्वेद सम्बन्धि अभिमुखीकरण गरि आयुर्वेद कार्यक्रमको प्रचारप्रसार गरि प्रभावकारीता वृद्धि गर्ने

- योग हल निर्माण गर्ने
- गुदद्वार रोगहरुको screening camp संचालन गर्ने, थप उपचारको व्यवस्था मिलाउने

५.६ निष्कर्ष र सुझावहरु

- समग्र रुपमा आ ब ०७८/७९ मा आएका कार्यक्रमहरु प्रभावकारी रुपमा संचालन भएको भएको हुँदा आयुर्वेद सेवा प्रबाह राम्रो मान्न सकिन्छ।
- कार्यालयलाई आगामी बर्ष सवारीसाधनको उपलब्धता हुनु तथा कार्यक्रमहरुमा रकम बिनियोजन बढाउनु पर्ने देखिन्छ।
- सबै स्थानीय निकायका वडाहरुमा आयुर्वेदको संस्था विस्तार गर्दै लानुपर्ने देखिन्छ।
- साथै जिल्ला आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्रलाई अन्तरंग सेवा प्रदान गर्ने गरि अस्पतालको रुपमा स्तरोन्नती पंचकर्म सेवा प्रदान, जटिल बिमारी उपचार, नसर्ने रोग व्यवस्थापन, आदि गर्नुपर्ने देखिन्छ।

प्रदेश सरकार

स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय

स्वास्थ्य निर्देशनालय

आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र, मनाङ

गण्डकी प्रदेश, पोखरा